

14522:1-12.

ACC. N:R M.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Karl Nilsson, Kalosvik*
 Härad: *Kinneröd* Berättare: " " "
 Socken: *Kalosvik* Berättarens yrke: *lantbr.*
 Uppteckningsår: *1958* Född år *1897 i Kalosvik*

FOLKLIVS-
 ARKIVET
 LUND

Fordou, deras bruk och anskaffning. s. 1-12. LUF 108.
(teckn. s. 9-11.)

Soalet på prägelistan avser i huvudsak slutet av 1800 talet.

En mindre herrgård med en odlad areal av 60 hektar. Vid den tiden brukades jorden med oxar 6-7 par och på gården fanns 7-8 arbetsvagnar för oxar samt lika många oxkälkar på gården fanns även ett par vagnshästar samt en draska tåkt samt en åkrvagn ett par åkkälkar samt en släda (skrinde)

På en bondgård vid samma tid med en odlad areal av 10 hektar brukade finnas 2 arbetsvagnar ett par kälkar en Skrinde på samtliga gårdar även en Chäskärva avser en gård där som fanns både oxar och hästar, fanns det endast oxar var där endast en arbetsvagn (Bollavagn)
Herrgårdens arbetsvagnar voro mycket grövre

än böndernas både smide och trä.
Vagnen kunde ändras för olika användning
genom längden som var emellan framvagn
och bakvagn genom att vagnen kunde göras
både längre och kortare genom olika hål i
längden. Körde man långved eller stockar
hade man endare banke på framvagnen.
Körde man gödrel hade man säter, hö hade
man höhäcken till kvarnen. Skarnhäcken
vilken även användes till staden och även
finare skjuts då man satte på säten.
Hjulen på alla vagnar har framhjulen alltid
varit mindre och bakhjulen större i om-
krets. De hjul som tillverkades på 1850 talet
och före den tiden voro tätade på samma sätt
fast en pinne var inborrad emellan låterna
för att sammanhålla dem. Senare började
man samman hålla dem med en nitnagell

samt var skenan delad i flera stycken så kallad stämpa skena lagret eller bössan var också två i varje hjul en i var ändan på hjulkubben (navet) skenorerna voro fästade med hjulspik. Efter 1950 började man med hel järnring till skena och gjutna hjulbössor samt svarvade axlar av stål. På arbetsvagnar fanns ej någon fjädring. Skarnahäcken däremot var någon fjädring genom att två mjuka slaror voro fästade i framstäm och bakstäm på vilka sattes säten när slarorna voro nersluttra vändes de med bögen eppåt varigenom det blev fjädring åter. Laxivagnen kom ej förän på 1900 talet så kallad flakvagn, fjädrvagnar komno något före 1900 så kallade åkivagnar somliga kallade dem för Likfjåsvagn Skaror användes in på

1900 talet då en gammal geelbe körde posten från Snappakemmet till Kalvsvik med häst och kärra, en mycket älderdonlig. Jag vill minnas att den saknade fjädrar av stäl och benändes för Lhåskärre bakom sätet bands den stora postväskan jämte hösäcken i sätet eller vid fötterna hade han en mindre väska i vilken han mottog brev under färden samt paketer. På 1900 talet började somliga använda gegg den var smidigare och hade fjädrar. Droska var det endast prästen och herrgården som bestod sig med likaså landäer eller liknande. Lärerna var det några som som skaffade sig en vagn som kallades familje vagn på den var tre säten ett tvärtom vagnen och ett på var sidan. Skindan eller släden är nog det äldsta åkredskap för personbefordran som

förekommitt på varje gård som hade häst
fans där en skrinde, Ungefär vid 1850 var
här en tjur som juldags natt varit borta
och stulitt en gris den hade han avlivat
sedan satte han grisen i skrinde såtet
svepte en chal om den satte sig up och körde
mot hemmet, Men kommen ett stycke
mäter han kyrkparken som skall gå till
julottan, Då säger han till grisen svep om
de väl må lilla så du inte frysa.

Ansänningsanordningen vid skrinde var
skaklar med en ögla som häktades om besla-
get, beslaget var fäst i åsen (medern)
det var formatt som en arm huvudet till plattat
med ett hol igenom föreställande orsmått
vid arbets häklar som drogas av oxar ansän-
ning en självpuxen björk som var klynnig
och tillpassad, Häranspanning alltid skaklar

Arbetsfordonen även till längre resor,
Lillaknallarna som de kallades körde ner
till Ronneby efter småsill på arbets åkdon.
Vägstreckan var 7 mil fjädrarna på fjäder
vagnarna rostade upp genom att det kom
saltblandat vatten på dem det var så sent
som på 1900 talet tidigare kördes alla resor på
arbets vagn till Ronneby och Karlskammern
väg på 7-8 mil några säten på dessa vagnar
företogs ej utan endast en åklapp som
ledes över häcken. De gamla vagnarna som
hade stumpa hästar i hjulen smordes endast
med tjära då fick ej ett vagnsnar^g bliva tørt
så att tjärspannen följde alltid med på färdem
Den gamla arbets vagnen fick tjärstjära som
last vagn till kvarnen och till staden där
som lastvagn saknades.
Fjäder vagnen användes endast till kyrkan och

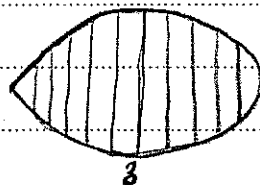
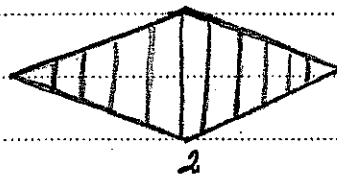
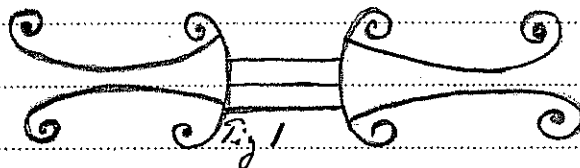
när man körde finare skjuts i den var förtäck
och föllar under den kallare årstiden.
Kyrksläde är det samma som åkrlåde den
användes till kyrkan till staden och lättare
transporter de hade samma utseende som
arbets kälkar fast mycket klenare samt
fast häck med två säten som gingo att
bortlagas. Omkring 1930 komna bilarna
vilka då ombesörjde en del transporter för att
1950 så gott som all transport övertogs av dem.
Lika så försvann den gamla järnbeslagna
arbetsvagnen av trä för att ersättas av
gummihjuls vagnar för häst.
Min farfar som var föd i början av 1800 talet
tillverkade vagnstrå trots att huvud yrket var
lantbrukare och jag har slagit sönder flera
av hans vagnshjul vilka ej voro beslagna.
Efter 1850 började det bliva mera verkstads

betonat yrke här i Kalvsvik då började Löderbergs
stålmakeri det började något efter 1850 och där
tillverkades äls killigt med vagnar han hade
3-5 drängar både som tillverkade träarbetet
och smeder som beslog dem, tillverkningen
var vagnar kälkar hackelseverk harpor och till
och med Cykel av trä och järn till honom
kommo händerna och bestälde vad de ville ha
Denne Löderberg lät trycka katalog över redska-
pen han tillverkade.

Slutet på 1900 talet kommo vagnar på mark-
nader men händerna voro mistrogna mot
dem och köpte ej gärna dessa marknads vagnar
om de ej voro särskilt utän vagn.

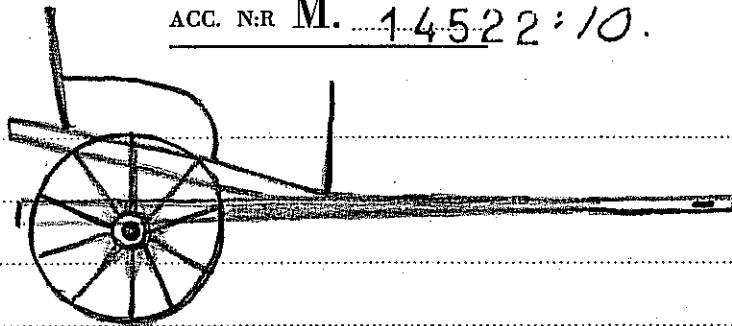
Löderbergs vagnmakeri var hel förvärvskälla
så fanns det även andra som ibland tillverkade
vagnar men då fick bonden vidtala någon
smed på orten till att besla dem, Lika så har

Här funnits en ställmakare som hade yrket
tills hel förvårdskälla men det var endast
vagnstrå han tillverkade i smide.
Slaktverksmåddig fremställning av vagnar
och hästar har varit till omkring 1930,

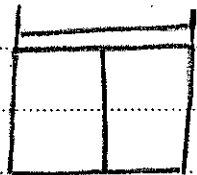

olika utskärningar på åkvangs häckar Fig 1 på
bakkstammen fig 2-3 på ridorna.

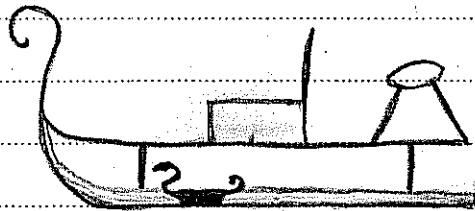
ACC. N:R M. 14522:10.

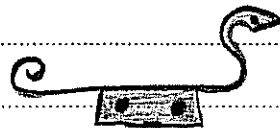
Kärra med fjädrar av trä varpå sälet vilar
fast på fjäderna.

framskärm på
kärra eller vagn.

skinda

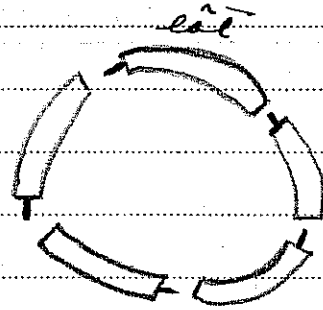
Skattelbestag på skinda och skattel

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

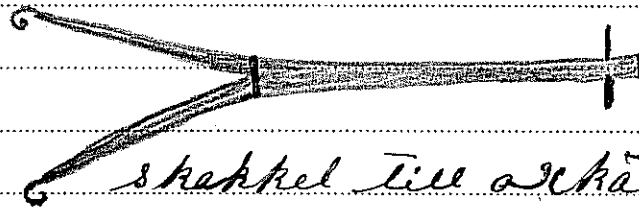
10.

ACC. N:R M. 14522: //.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND.

För sammanfogades lätterna i hjulringen
med en pinne emellan varje lät. senare
med en nitnagel

Här finnes en gammal wagnmakare han
är öfver 80 år Mandus Elmqvist Kalosvit.
Jag tror knappast att han sovar på prägelis-
tan själv. Men sånder Museet prägelistan
till mig skall jag övertänna den till honom
om han själv vill sova i annat fall skall
jag utpröga honom om det går

Karl Nilsson